

על כן נקודה פיק ז'

החטא

וימעלו בני ישראל מעל בחרם.

ואף שהיה זה רק עכן שחטא, מכל מקום ויחר אף השם בישראל. כיון שהיחיד כלפי הצבור, הינו כמו אבר אחד מאברי הגוף, (זהו דין הערבות). וכשם שאבר אחד חולה כל הגוף מרגיש, כך כשהיחיד חוטא, כל הצבור מרגיש, ויורד בדרגתו.

התוצאה 1

ויחר אף השם בישראל.

פירוש הסיר את השגחתו המיוחדת לעם ישראל, וחזרו להנהגת הטבע. וכך אומר הקב"ה ליהושע, לאחמ"כ לא אוסיף להיות עמכם.

התוצאה 2

וישלח יהושע לרגל את העי.

והמרגלים שבים - ואומרים אל תיגע שמה את כל העם. כי מעט המה.

ויעלו כשלושת אלפים איש - ואין פירושו שמספרם התקרב לשלושת אלפים איש. שהרי אח"כ כשנגפו מספר הנביא שהכו מהם כשלושים וששה איש. ושם פירושו שהכו איש ששקול כשלושים וששה איש. וא"כ גם כאן פירושו שהיו מספר מועט של אנשים ששקלו כשלושת אלפים איש. ויתכן שהיו כמאה איש. ($36 \cdot 100 = 3600$).

ונשלחו רק מספר מועט - של אנשים מפני שידעו שתהיה מלחמה על טבעית, מלחמה נסיית. וכשם שהובטחו, וְרָדְפוּ מִכֶּם חֲמִשָּׁה מֵאָה וּמֵאָה מִכֶּם רַבָּה יִרְדְּפוּ.

וינסו לפני אנשי העי.

וכמה גורמים היו, למנוסה. גרמו שיהא ישראל ניגף לפני אויביו.

א. חטא עכן - שגרם לסילוק השגחת השם הפרטית על ישראל.

ב. המרגלים - שאמרו שיעלו רק כשלושת אלפים איש, ואילו היו עולים כל העם, יתכן והיו נוצחים.

ג. יהושע לא עלה - עם הלוחמים והרי נצטוה "אשר יצא לפניהם", והתברך כאשר הייתי עם משה אהיה עמך".

יהושע נופל על פניו

קורע יהושע שמלותיו, ומתלונן בתרתי.

א. על העבר - למה העברתנו את הירדן. לתת אותנו ביד האמורי.

ב. על העתיד - וישמעו הכנעני. ונסבו עלינו, והכריתו את שמינו. ויהא חילול שמך הגדול.

חטא אחד - חמש עבירות

עונה הקב"ה ליהושע, כי חטאו ישראל.

עברו את בריתי - ברית השבת. חיללו שבת. הכניסו מרשות הרבים לרשות היחיד. מלחמת יריחו היתה בשבת.

לקחו מן החרם - הקדש. חרמי שמים. כי החרימו להשם את יריחו ושללה.

גנבו - היה בהסתר, כגנבים. וגנב גרוע מגזלן, יען מפחד הוא מבני אדם יותר מאשר יירא מא-לוקים.

שמו בכליהם - לא יבוזו לגנב, כי יגנוב לשובע נפשו. אבל הם גנבו על מנת לשים בכליהם. ללא צורך ממשי.

וכחשו - ועדיין, אף לאחר שפנו עורף לפני אויביהם, אינם מודים על חטאם.

(המצודות מפרש: עברו בריתי - עברו על החרם. לקחו - לקחו מההקדש).

הגורל

הגורל - הינו קודש קדשים. והוא כעין נבואה.

במקום שמפסיקה השתדלות האדם - במקום שהאדם מרגיש שאינו יכול לגעת, כיון שזה נעלם ממנו, שם בעצם נגלית ההשגחה. והגורל אם עושים אותו בקדושה ובטהרה, מגלה אמיתות שנסתרות מהאדם. "בַּחֵיק יוֹטֵל אֶת הַגּוֹרֵל וַיְמַה' כָּל מְשֻׁפְטוֹ".

וכך מצווה יהושע - להטיל גורלות ואז יתגלה מיהו החוטא ויש להחרימו. כיון שמעל בחרם, א"כ הוא וכל אשר לו חרם.

וילכד עכן.

עכן מתודה

כל המומתים מתודים - לפני מותם, ואף עכן כן, ומודה ואומר כזאת וכזאת עשיתי, ולא היתה זו פעם ראשונה שמעלתי בחרם, אלא אף במלחמות קודמות שהחרימו להי מעלתי. כזאת עשיתי כמה פעמים.

ומנסה להצטדק - שראה אדרת שנער, שנער זו בבל, והאדרת הגיעה מבבל, וחשב שהיא אינה חרם, וכן כסף וזהב שאינם נשרפים, חשב שגם הם לא כלולים בחרם.

העונש

לקחו את עכן - וכל רכושו, שהוא חרם.

ואת בניו ובנותיו - כדי שיראו בעונשו ויוסרו. שהרי האדם משפיע ביותר על ילדיו, וע"כ למנוע מהם ללמוד ממעשי אביהם לקחו אותם לראות בענשו.

ושרפו אותם באש - את עכן ורכושו. והקימו עליו גל אבנים גדול.

וישב חרון אף השם מישראל.

(א) וַיִּמְעְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעַל בְּחָרֶם וַיִּקַּח עִכּוֹן בֶּן פְּרָמִי בֶן זַבְדִּי בֶן זָרַח לְמַטֵּה יְהוּדָה מִן הַחָרֶם וַיַּחַר אֹף יְדוּד בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל : לְמַצּוֹדוֹת - לְפִי שְׁלֹא שָׁמְרוּ זֶה עַל זֶה, נֶחֱשֵׁב כִּי "מַעְלוֹ". (רְבוּתֵינוּ הַרְאִשׁוֹנִים פִּירְשׁוּ: הַיַּחֲדִיד כִּלְפֵי הַצְּבוּר, כִּיחַס אֲבֵר אַחַד חוּלָה, לְכָל הַגּוֹף, שְׁכָל הַגּוֹף מְרַגִּישׁ).

(ב) וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ אַנְשִׁים מִיְרִיחוֹ הָעִי אֲשֶׁר עִם בֵּית אֶוֹן מִקְדָּם לְבֵית אֵל וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם לֵאמֹר עָלוּ וְרַגְלוּ אֶת הָאָרֶץ וַיַּעֲלוּ הָאֲנָשִׁים וַיְרַגְלוּ אֶת הָעִי :

(ג) וַיָּשְׁבוּ אֵל יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֵל יַעַל כָּל הָעָם כְּאֲלָפִים אִישׁ אוֹ כְּשִׁלְשֵׁת אֲלָפִים אִישׁ יַעֲלוּ וַיִּכּוּ אֶת הָעִי אֵל תִּגַּע שְׁמָה אֶת כָּל הָעָם כִּי מַעַט הֵמָּה :

(ד) וַיַּעֲלוּ מִן הָעָם שְׁמָה כְּשִׁלְשֵׁת אֲלָפִים אִישׁ וַיִּנְסוּ לִפְנֵי אֲנָשֵׁי הָעִי :

(ה) וַיִּכּוּ מֵהֶם אֲנָשֵׁי הָעִי כְּשִׁלְשֵׁים וְשָׁשָׁה אִישׁ וַיִּרְדְּפוּם לִפְנֵי הַשַּׁעַר עַד הַשְּׂבָרִים וַיִּכּוּם בַּמּוֹרֵד וַיִּמָּס לְבַב הָעָם וַיְהִי לְמִים : עַד הַשְּׂבָרִים - עַד שֶׁשְּׂבָרוּם אֲנָשֵׁי הָעִי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל.

(ו) וַיִּקְרַע יְהוֹשֻׁעַ שְׁמֹלְתָיו וַיַּפֵּל עַל פָּנָיו אַרְצָה לִפְנֵי אַרוֹן יְדוּד עַד הָעָרֵב הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עִפָּר עַל רֹאשָׁם :

(ז) וַיֹּאמְרוּ יְהוֹשֻׁעַ אֲהֶה אֲדַנִּי יְדוּד לָמָּה הֶעֱבַרְתָּ הֶעֱבִיר אֶת הָעָם הַזֶּה אֶת הַיַּרְדֵּן לְתַת אַתְּנֹו בְּיַד הָאֲמָרִי לְהַאֲבִידֵנוּ וְלוֹ הוֹאֲלָנוּ וַנִּשָּׁב בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן : הַלּוּאִי וַיִּשְׁבְּנוּ בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן.

(ח) בִּי אֲדַנִּי מָה אֵמַר אַחֲרַי אֲשֶׁר הִפְדָּ יִשְׂרָאֵל עֲרָף לִפְנֵי אִיבֵיו :

(ט) וַיִּשְׁמְעוּ הַכְּנַעֲנִי וְכָל יִשְׂבֵי הָאָרֶץ וַנִּסְבוּ עֲלֵינוּ וְהִכְרִיתוּ אֶת שְׁמֵנוּ מִן הָאָרֶץ וַיִּמָּה תַעֲשֶׂה לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל : ס

(י) וַיֹּאמְרוּ יְדוּד אֵל יְהוֹשֻׁעַ קָם לָךְ לָמָּה זֶה אַתָּה נֹפֵל עַל פְּנֵיךָ : קוּם לָךְ - לְשׁוֹן עֲמִידָה. וְשְׁלוּשָׁה פִירוּשִׁים לְעֲמִידָה זו. א. עֲמַד לָךְ. מַה שֶׁהַתְּפִלָּת. ב. עֲמַדַת לָךְ. בַּמַּחֲנֶה. וְלִכֵּן נִפְלוּ

ישראל, שלא יצאת לפניהם. ג. בשבילך, בגללך. בגלל שהקדשת מה שלא צויתי, אלא עשית מדעתך. (רש"י)

(יא) חטא ישראל וגם עברו את בריתי אשר צויתי אותם וגם לקחו מן החרם וגם גנבו וגם כחשו וגם שמו בכליהם :

(יב) ולא יכלו בני ישראל לקום לפני איביהם ערף יפנו לפני איביהם כי היו לחרם לא אוסיף להיות עמכם אם לא תשמידו החרם מקרבכם :

(יג) קם קדש את העם ואמרת התקדשו למחר כי כה אמר ידוד אלהי ישראל חרם בקרבך ישראל לא תוכל לקום לפני איביך עד הסירכם החרם מקרבכם :

(יד) ונקרבתם בבקר לשבטיכם והיה השבט אשר ילכדנו ידוד יקרב למשפחות והמשפחה אשר ילכדנה ידוד תקרב לבתים והבית אשר ילכדנו ידוד יקרב לגברים : רש"י: את ראשי השבטים הקריבו לפני החושן, והשבט החוטא אבנו כהה, (פי' אינה מאירה כשאר האבנים). ולאחמ"כ גורל למשפחות, (פתק אחד כתב 'חרם', ושאר הפתקים חלקים), וכן גורל לבתים ולגברים. מצודות: את ראשי השבטים הקריבו לפני הארון, ואת אשר הארון קלט, כלומר שלא יכל לזוז ממקומו לפי שעה, הוא השבט החטא. וכן עשו לראשי המשפחות מהשבט, הקריבום לפני הארון, ואח"כ את ראשי האבות (בתים), ולבסוף הגברים - היחידים.

(טו) והיה הנלכד בחרם ישרף באש אתו ואת כל אשר לו כי עבר את ברית ידוד וכי עשה נבלה בישראל : הנלכד בחרם יעשו לו כדינו - סקילה. וישרף באש - הראוי לישרף, החרם, וכל אשר לו. (רש"י)

(טז) וישכם יהושע בבקר ויקרב את ישראל לשבטיו וילכד שבט יהודה :

(יז) ויקרב את משפחת יהודה וילכד את משפחת הזרחי ויקרב את משפחת הזרחי לגברים וילכד זבדי :

(יח) ויקרב את ביתו לגברים וילכד עכו בן פרמי בן זבדי בן זרח למטה יהודה :

ויאמר יהושע אל עכן בני שים נא כבוד לידוד אלהי ישראל ותן לו תודה
והגד נא לי מה עשית אל תכחד ממני : רש"י: שים כבוד - לגורלות, ועל תוציא עליהם
לעז. שעתידה הארץ ליחלק על פיהם. מצודות: שים כבוד - להשם, כאשר יראו שבדין נלכדת.

(כ) ויען עכן את יהושע ויאמר אמנה אנכי חטאתי לידוד אלהי ישראל וכזאת
וכזאת עשיתי : ראה בני יהודה נאספים למלחמה אמר מוטב שאמות אני לבדי ואל יהרגו כמה
אלפים מישראל. (רש"י)

(כא) וארא בשלל אדרת שנער אחת טובה ומאתים שקלים כסף ולשון זהב
אחד חמשים שקלים משקלו ואחמדם ואקחם והנם טמונים בארץ
בתוך האהלי והכסף תחתיה : שנער - מבבל. מלך בבל היתה לו פלטרין, ארמון ביריחו,
וכשהיה בא לשם היה לובש את האדרת הזו.

(כב) וישלח יהושע מלאכים וירצו האהלה והנה טמונה באהלו והכסף
תחתיה : וירצו - שלא יקחום שבט יהודה או קרובי עכן, להכחיש הגורל ולכסות על קלונן.

(כג) ויקחום מתוך האהל ויבאום אל יהושע ואל כל בני ישראל ויצקם לפני
ידוד : רש"י: א. לשון התכה. התיכום כי היו חרם. ב. לשון הצקה. הטחת דברים. חבטן לפני
הארון ואמר "על אלה יפלו רובן של סנהדרין". מצודות: לשון פזור. פזרום לפני הארון, להראות
כי אמת הדבר.

(כד) ויקח יהושע את עכן בן זרח ואת הכסף ואת האדרת ואת לשון הזהב
ואת בניו ואת בנתיו ואת שורו ואת חמרו ואת צאנו ואת אהלו ואת כל
אשר לו וכל ישראל עמו ויעלו אתם עמק עכור : בניו ובנותיו... וכל ישראל -
לראות ברדויו כדי שיוסרו ולא יחטאו.

(כה) ויאמר יהושע מה עכרתנו ועכרך ידוד ביום הזה וירגמו אתו כל ישראל
אבן וישרפו אתם באש ויסקלו אתם באבנים : וירגמו אותו - מחלל שבת דינו
סקילה. וישרפו אותם - את המטלטלין. ויסקלו אותם - השור והבהמה.
(המצודות פירש, את בניו ובנותיו, אולם מדגיש כי חז"ל לא פירשו כן).

(כו) ויקימו עליו גל אבנים גדול עד היום הזה וישב ידוד מחרון אפו על בן
קרוא שם המקום ההוא עמק עכור עד היום הזה : פ

סיכום - מהלך האירועים

- א. החטא. מעילה בחרם.
- ב-ה. התוצאה. מנוסה בעי.
- ו-ט. תפילת יהושע.
- י-טו. תשובת הקב"ה. חטא ישראל, הפל גורלות.
- טז-יח. הגורל. עכן נלכד.
- יט-כג. עכן מודה.
- כד-כו. העונש. עכן בסקילה, בהמותיו בסקילה, שאר רכושו והחרם בשריפה.

שאלות חזרה

1. איך יתכן שהרבים יענשו על חטא היחיד?
2. מה הקשר בין המנוסה במלחמה, לבין החטא?
3. מהם שני החלקים בתפילתו של יהושע?
4. פרטי את חמשת חלקי החטא!
5. כיצד נעשה הגורל?
6. מה היתה הצטדקותו של עכן?
7. מה פירוש "ויציקום לפני השם"?
8. מדוע הוציאו גם את בניו ובנותיו?

תשובות

1. דין ערבות. כיון שיחס היחיד רציב הינו כחס של אבר מאברי הגוף לכל הגוף.
2. כיון שירצו מהשגחה מיוחדת להשגחה טבעית, בעקבות החטא, נאסרו לדין הטבע.
3. א. על העבר למה העזרתנו את הירדן. ב. על העתיד וישמעו הכנעני וכו', והכריתו את אמנו.
4. א. תיאור עתה. ב. מעילה בהקדש. ג. גניבה, מסתרי. ד. שם בכאיו, כאומר ללא לזרף. ה. הכתשו, ולא הוצו.
5. ארש"י: את ראשי השבטים לכך החושן, מ' אמנו כהה. המשפחות והבתים ע"י פתחים. אמצרות: ע"י הארון. הארון לכך את השבט (ראש), משפחות וכו'.
6. עשה אמנו חרם... האזרת ממנו. הכסף והזהב הינם מתנות שאינם נשרפים.
7. א. התיכום, כי ה' חרם. ב. תבטום, ואמר "על אלה יפא וכו'". ג. פזום, להראות כי אמת הדבר.
8. כדי שיכחו מוסר ולא יאמרו ממעשי אביהם.